

УДК 7.01.26: 004 (377)

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ І ОСУЧАСНЕННЯ НАРОДНИХ ХУДОЖНІХ ТРАДИЦІЙ

СЛІПЧИШИН Лідія

Український державний університет імені Михайла Драгоманова,
Київ, Україна

lida.slipchyshyn@gmail.com

Досліджено роль інформаційних технологій у процесі збереження, вивчення і передачі культурної спадщини, забезпечення доступу до неї в умовах цифровізації суспільства. Звернено увагу на розвиток етнотрадиції, яка лежить в основі культурної спадщини, її вплив на художню і дизайн-освіту. Показана актуальність пошуку інновацій, які дають можливість модернізувати народні художні ремесла, використовуючи варіативний компонент етнотрадиції та імпровізацію творців. Розглянуто напрями впровадження інформаційних технологій і цифрових медіа в освітній процес закладу професійно-технічної художньої освіти. Враховуючи важливість збереження знань і досвіду старшого покоління педагогів, особлива увага приділена роботі музею. Роботи музею демонструють процес сходження від ремісничої творчості до дизайнерських рішень.

Ключові слова: традиція, народні художні промисли, інформаційні технології, професійна художня освіта, заклад професійно-технічної освіти.

ВСТУП

В Україні тривалий час продовжується обговорення важливості збереження і відродження народних художніх промислів і ремесел, які споконвіку були частиною культурного і економічного життя населення. Ця галузь в багатьох країнах має надзвичайно високу прибутковість завдяки тому, що там цінується традиційність, автентизм і енергетика ручної праці. Надзвичайно важливим завданням української держави є створення умов для вивільнення творчого потенціалу населення і його розвиток відповідно до сучасних можливостей культурного і технологічного характеру.

Грунтовні дослідження науковців вагомо доповнює Інформаційний центр з питань культури і мистецтва (Національна бібліотека імені Ярослава Мудрого), який систематично вивчає поточний стан галузі народних художніх промислів і розвитку ремісничої діяльності в Україні за неопублікованими документами і матеріалами преси та Інтернету. Аналіз оглядових довідок за період від 2013-2019 рр. показує, що Україна має величезний потенціал народних художніх промислів і ремесел, унікальні вітчизняні ремесла, які без комплексних заходів ризикують зникнути. Такий стан речей актуалізує проблему використання інформаційних технологій і цифрових медіа як засобу збереження і осучаснення народних художніх традицій, а також відкриття доступу населення до культурної спадщини.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є дослідити механізм узагальнення досвіду і генерування інноваційної діяльності в народних художніх традиціях та виявити можливості використання інформаційних технологій, цифрових медіа для їх збереження, вивчення та осучаснення в закладі професійно-технічної художньої освіти.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Сучасна художня освіта в своєму розвитку поєднує дві складові: з одного боку, інтегрує світовий досвід у національну модель, а з другого боку, враховує вітчизняну культурну специфіку, естетичні уподобання споживачів і традиції. Ідентифікуючим чинником художньої освіти є її етнокультурна спрямованість. Оскільки робота фахівця художнього профілю, ремісника орієнтована на конкретного споживача, він повинен мати вищу професійну кваліфікацію і постійно слідкувати за змінами вимог до його праці, враховуючи і зміни в інформаційних технологіях.

Функціонування вітчизняної художньої і дизайн-освіти у глобалізованому просторі змушує звертатися до етнокультурної спадщини, яка сприяє консолідації та самоідентифікації. Інтеграція етнокультурного контексту в сучасну дизайн-освіту відбувається на таких рівнях: усвідомлення світоглядно-ціннісних орієнтирів у всіх проявах етнокультури; адаптація елементів знаків, символів, архетипів і семіосфери до специфіки певного виду дизайну, технічних вимог і візуальних кодів; «опанування та адаптивне застосування народномистецьких принципів формоутворення і стилізації; творче осмислення народномистецьких композиційних схем; вивчення і творча інтерпретація національних орнаментальних мотивів; використання сформованої в українському народному мистецтві колірної гами; застосування етнічно маркованих матеріалів, фактур, текстур; ... уведення етномаркованих елементів в оформлення предметно-просторового середовища» [1, с.63]. Етноорієнтована дизайн-освіта є тим механізмом, який сприяє діалогічному сприйняттю етнокультурних традицій у всіх вимірах, узагальнює досвід і генерує інноваційну діяльність, закладає основи національної моделі дизайну. Етнокультурна спадщина розглядається як ресурсний комплекс сучасного формоутворення в єдності світоглядних, ціннісних і формальних засад, осягати українські етнотрадиції у зв'язку з світовим культурним контекстом, акцентуючи на регіональних етнокультурних джерелах творчості [1, с.63-65].

Основою автентичності, самобутності, національної ідентичності країни є її народні ремесла, які завдяки своїй функціональності завжди намагаються змінюватися відповідно до викликів сучасності. Етнотрадиція наповнена смыслом тоді, коли в гармонії знаходяться погляди в минуле, сучасне життя і пошуки майбутнього. Водночас ремесла є складовою частиною креативних індустрій, що орієнтує на підвищення рівня творчих рішень, упізнаваності в культурній сфері, формуванні брендів, перевірених часом. У народній культурі традиції існують завдяки жорсткій системі стереотипів у різних сферах життя, відносно низькому темпу впровадження новацій, орієнтації на загальноприйняті норми і традиції ретрансляції і простий механізм передачі. Проте саме завдяки стійкості в традиції можна варіювати те, що перевірено

часом. У цьому контексті модернізація народних ремесел передбачає варіативний процес, коли шукають інноваційний елемент і створюють умови для його закріплення у свідомості суспільства. З усіх чинників найбільший вплив на цей процес мають час, простір і зміни в соціокультурній сфері суспільства, які спрямовують на пошук сучасних підходів адаптації до нових умов життя і діяльності. У варіативному процесі важливу роль відіграє імпровізація творців, які намагаються запровадити в надра традиції нові співзвучні з часом форми, елементи і технології.

Маркетингове дослідження тенденцій на ринку художніх ручних виробів станом на 2018 р. виявило, що Україна в загальному неопогано представлена в Європі, займає третє місце після Великої Британії та Франції, значно програючи їм в кількісному еквіваленті. Це свідчить про те, що Україна має великий етнокультурний потенціал, який не використовує повною мірою. Аналіз механізму функціонування креативної економіки показує, що основу складають ті індустрії, що творять ціннісні смисли. Вони доповнюються сферою збереження, популяризації та вивчення. Разом ці сфери орієнтовані на створення середовища професійної діяльності. Наступний рівень пов'язаний з використанням різноманітних медіа, які візуалізують діяльність творців, наближуючи її до масового споживача. Найвищий рівень займають дизайн і мода, через які відбувається переосмислення культурних канонів відповідно до вимог інформаційного суспільства [2, с.12].

В еру цифровізації інформаційні технології стали цінним засобом передачі спеціалізованих знань і навичок, збереження традицій, секретів професійної майстерності, відомостей про долі та творчу діяльність педагогів, професійне життя яких сприяло неперервності традицій. Чудовим прикладом розуміння цієї вимоги є Івано-Франкове художнє професійно-технічне училище імені Й.П.Станька (сміт Івано-Франкове, Яворівський р-н, Львівська обл.). яке є спадкоємцем відомої Яворівської художньої школи.

В освітньому процесі вивчення і передача традицій, зокрема яворівського різьблення і розпису, здійснюється відповідно до навчальної програми, розробленої на основі сучасних стандартів на компетентнісній основі. Аналіз стандартів і навчальних програм показує різні потреби професій в опануванні сучасних ІКТ. Спільним для всіх груп є використання можливостей ІКТ в розробці проєктів художніх виробів різної складності, створенні художніх образів за допомогою комп'ютерної графіки, розробці дизайну художніх виробів з дерева, презентації здобутків тощо. У загальному великі можливості використання ІКТ існують, проте реально рівень опанування ІКТ в професії залежить від таких чинників, як мотивація здобувачів, рівень цифрової компетентності педагогів, створення інформаційного середовища закладу і фінансової спроможності батьків. Зміни в галузі пов'язані з сучасними технологіями і новітніми матеріалами, тому зростає потреба в підвищенні цифрової компетентності здобувачів. Крім освоєння самого технологічного процесу обробки деревини з використанням верстатів з ЧПУ учні мають вміти виконувати не лише технологічні функції, але й створювати для цього програми. У гуртковій роботі відбувається поглиблення знань з опанування

можливостями верстата, набуваються навички з програмування, розвиваються вміння в творчому переосмисленні традиційних елементів виробів.

Заклад має великий музейний фонд професійної спадщини, значну кількість методичного матеріалу, який щороку поповнюється. Добірки наукових, науково-популярних і публіцистичних праць про яворівську художню школу як явище, народних майстрів, училище, здобутки учнів і випускників завдяки сучасним ІКТ, цифровим медіа дають можливість переосмислити матеріальні, соціальні та культурні наративи довкола художніх ремесел, збагнути роль дизайну в історичному процесі їх розвитку на Яворівщині. У закладі розроблена концепція збереження професійної спадщини за допомогою цифрових засобів та інструментів. Відповідно до вимог музейної справи оцифровуються та візуалізуються всі музейні експонати, готується електронний архів мистецької літератури, усього, що стосується професійної художньої освіти і ролі закладу в її розвитку.

ВИСНОВКИ

Таким чином, проведене дослідження показало, що інформаційні технології є важливим засобом збереження, візуалізації та осучаснення народних художніх традицій. У цьому контексті актуалізується їх використання в освітньому процесі в закладах професійної художньої освіти і створення доступу до надбань культурної спадщини за допомогою цифрових медіа.

ЛІТЕРАТУРА

1. Павлунь В. Етнокультурний контент дизайн-освіти в Україні: теоретично-методологічні засади, досвід, перспективи *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип 36, том 2. С. 59-67.
2. Шлепакова Т. Л. Традиційні народні ремесла як важлива складова креативних індустрій (оглядова довідка за матеріалами преси, Інтернету та неопублікованими документами за 2017–2018 рр.). 2018. ДЗК. Вип. 11/5.

SLIPCHYSHYN L.

INFORMATION TECHNOLOGIES AS A MEANS OF PRESERVATION AND MODERNIZATION OF FOLK ART TRADITIONS

The role of information technologies in the process of preservation, study and transmission of cultural heritage, ensuring access to it in the conditions of digitalization of society is studied. Attention is drawn to the development of ethno-tradition, which is the basis of cultural heritage, its influence on art and design education. The relevance of the search for innovations that make it possible to modernize folk artistic crafts using the variable component of ethno-tradition and the improvisation of creators is shown. The areas of introduction of information technologies and digital media into the educational process of the institution of professional and technical artistic education are considered. Given the importance of preserving the knowledge and experience of the older generation of teachers, special attention is paid to the work of the museum. The works of the museum demonstrate the process of ascent from craftsmanship to design solutions.

Key words: *tradition, folk crafts, information technologies, professional art education, vocational education institution.*